

УДК 327 (477):(498)

Іван ВОВКАНИЧ,
доктор історичних наук, професор,
декан факультету міжнародної політики,
менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Віталій АНДРЕЙКО,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри країнознавства факультету міжнародної
політики, менеджменту та бізнесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОРЕГІОНІВ

У статті розглядаються основні напрями українсько-румунського єврорегіонального співробітництва, передумови стратегічної співпраці у прикордонних районах, аналізуються проблеми і перспективи розвитку партнерських взаємовідносин у Карпатському єврорегіоні, єврорегіонах “Верхній Прут” та “Нижній Дунай”.

Ключові слова: *транскордонне співробітництво, єврорегіон, Україна, Румунія.*

Протягом останнього десятиліття проблемам транскордонного співробітництва України із державами Центральної та Південно-Східної Європи приділяється багато уваги, що підтверджується як на найвищому державному, так і на регіональному рівнях. Про це свідчить не тільки активна діяльність єврорегіонів, а й прийнята законодавча база, матеріали конференцій, симпозіумів, засідань “круглих столів”, форумів тощо.

Єврорегіональна політика, яка виступає об’єктом дослідження, є органічною складовою загальнодержавної політики. Вихідними положеннями для її формування є ступінь економіч-

ної міцності прикордонних регіонів, рівень життя населення в них, політичне, екологічне, релігійне становище. Така політика, з одного боку, спрямовується на забезпечення всебічного розвитку регіонів, а з іншого – на збереження територіальної цілісності держави.

Розвиток процесів європейської інтеграції обумовлює посилення процесів регіоналізації, підвищуючи роль та значення окремих територіально-адміністративних одиниць у національній та європейській економіці. Процес європейської інтеграції приводить, з одного боку, до уніфікації, а з іншого – до поляризації європейського простору. Перше втілюється в єдиній регіональній політиці Європейського Союзу та рекомендаціях Ради Європи, відображених у конвенціях: “Європейська хартія регіонального просторового планування”, “Базові принципи стійкого просторового розвитку європейського континенту”, “Європейська хартія прикордонних та транскордонних регіонів”, спрямованих на послідовну реалізацію концепцій “Європа без кордонів” та “Європа регіонів” [1, с. 61-74].

Україна – це держава, дві третини областей якої є прикордонними. Це надає нашій країні великий потенціал для розвитку транскордонного співробітництва і, зокрема, єврорегіонів, що, в свою чергу, підтверджує актуальність проблеми.

Відносини з Румунією посідають особливе місце в зовнішньополітичних інтересах України. Як відзначав колишній Президент України В. Ющенко, відносини між Україною і Румунією мають стратегічний характер і Київ зацікавлений в їх подальшому розвитку саме в такому статусі [2]. Ця ситуація обумовлена багатьма чинниками: геополітичне положення, історична спадщина, значні резерви і нереалізовані потенційні можливості у сфері торговельно-економічного розвитку, участь України і Румунії в регіональних і міжнародних організаціях, а також членство Румунії в НАТО та Європейському Союзі, що сьогодні має найбільше значення для розвитку регіональної взаємодії [3].

Передумови для розвитку стратегічних відносин Україна – Румунія обумовлені також спільними інтересами в контексті

евроінтеграційних прагнень. Велику увагу обидві країни приділяють розвитку транскордонної співпраці, яка в умовах розширення ЄС набуває ще більшого значення, трансформуючись у міжрегіональну прикордонну взаємодію країн-членів Євросоюзу і країн-учасниць Європейської політики сусідства, спрямовану на загальну перебудову соціальної, інформаційної, виробничої і прикордонної інфраструктур, розвиток наукової і культурної сфери, охорону навколишнього середовища, сприяння розвитку транспортної мережі та енергетичної співпраці. Незважаючи на існуючі розбіжності та невирішені питання, взаємодія між двома сусідніми країнами розвиваються у контексті кількох ключових площин, а саме: політична співпраця; економічні зв'язки; гуманітарно-культурна взаємодія; постійні зустрічі між містами-побратимами; участь у регіональних і міжнародних організаціях; транскордонне співробітництво в рамках функціонування трьох єврорегіонів (“Карпати”, “Нижній Дунай”, “Верхній Прут”) [4].

Теоретичну модель функціонування Карпатського єврорегіону було розроблено за сприяння експертів Інституту досліджень Схід-Захід, які вчасно підмітили, що численні локальні ініціативи транскордонного співробітництва не знаходять підтримки і порозуміння у середовищі національних урядів; ця проблематика залишається на периферії інтересів структур Європейського Союзу.

Нагальною у діяльності Карпатського єврорегіону є проблема фінансування спільних проєктів, зокрема беручи до уваги обмеженість місцевих бюджетів, та потреба багатостороннього фінансового менеджменту під час їх реалізації.

Слід також відзначити, що за час свого існування в рамках Карпатського єврорегіону здійснено низку проєктів транскордонного характеру. Реалізовано значну кількість місцевих ініціатив двостороннього співробітництва країн-учасниць. У тому числі щодо розширення мережі прикордонних переходів із сусідніми державами, зокрема, будівництво транспортного моста через р. Тису на українсько-угорському кордоні; численні проєкти із захисту довкілля, зокрема, спільний проєкт України, Словаччини,

Угорщини та Румунії із створення системи гідроспоруд у прикордонних регіонах тощо; ініціатива будівництва міжнародного автомобільного пункту пропуску “Смільниця–Кросценко”, де вивчаються питання відкриття спільного пункту пропуску європейського зразка з єдиним прикордонним та митним контролем [5].

Сьогодні транскордонне співробітництво між українськими областями – членами Карпатського єврорегіону та сусідніми регіонами Румунії, які також є його членами, переважно ґрунтується на двосторонніх угодах [6].

Створення ще двох єврорегіонів за участі областей України – “Нижній Дунай” (серпень 1998 р.) та “Верхній Прут” (вересень 2000 р.) – було обумовлено низкою міжурядових документів щодо двостороннього та тристороннього співробітництва між Україною, Румунією та Республікою Молдова [7]. Вони містять не тільки загальні положення про прикордонне співробітництво між адміністративно-територіальними одиницями трьох держав, а й безпосередньо обумовлюють наміри щодо створення цих двох єврорегіонів та розвиток співпраці в їхніх рамках. Ці положення мали й ще одне важливе значення – вони означали визнання Урядом України права місцевих громад і органів влади на встановлення та розвиток прямих стосунків з регіонами, місцевими громадами та владами інших країн, а також їх істотної ролі у розбудові відносин між нашою країною та її сусідами, її руху у напрямі європейської інтеграції.

Значна увага у функціонуванні єврорегіону “Нижній Дунай” приділяється налагодженню культурного обміну, розвитку міжетнічних контактів. Планується посилити роботу зі зміцнення зв'язків з етнічними українцями, які мешкають у прикордонних повітах Румунії, що повинно стартувати з надання допомоги українській діаспорі у створенні центрів української культури в повіті Тульча.

Багатство природних ресурсів Нижнього Дунаю та дельти ріки, з одного боку, дає великі можливості для соціально-економічного розвитку Придунайського регіону, а з іншого – породжує низку проблем, які створюють підґрунтя для виникнення транскордонних суперечностей між країнами Ниж-

нього Дунаю – Румунією, Молдовою й Україною. Транскордонне забруднення води є причиною багатьох конфліктних ситуацій, які значною мірою загострюються при аварійних випадках [8].

Значну фінансову підтримку транскордонним проектам, що здійснювалися і здійснюються зараз у рамках Єврорегіону “Нижній Дунай”, надано з боку Європейської Комісії по лінії програм Phare і Tacis “Прикордонне співробітництво”.

Досить незвичним є положення, закладене до Статуту єврорегіону “Верхній Прут”, про можливість набуття статусу “партнера єврорегіону” “адміністративно-територіальною одиницею країни Європейського Союзу або іншої країни, що має угоду про партнерство або протоколи про співробітництво чи побратимство з подібними адміністративно-територіальними одиницями зі складу єврорегіону “Верхній Прут” [9, с.20]. З огляду на визначення поняття “транскордонне співробітництво”, що його запропоновано в Мадридській конвенції, така форма співпраці навряд чи може бути безумовно віднесеною до транскордонної. Але не можна не погодитись із дослідниками єврорегіону “Верхній Прут”, що це сприяє розширенню можливостей щодо регіонального та транскордонного співробітництва [10, с.3].

Єврорегіон «Верхній Прут», проект якого органічно вписується в систему сучасних європейських пріоритетів регіонального співробітництва, розбудови системи європейської безпеки та вдосконалення транскордонних фінансово-економічних, комунікаційних і природоохоронних відносин, має й інші особливості.

У рамках єврорегіону “Верхній Прут” апробована така цікава модель транскордонного співробітництва як екоєврорегіон [11, с.140]. Як зауважують розробники, єврорегіон “Верхній Прут” є особливо цікавим і досить нетрадиційним. У його складі створений екологічний єврорегіон, який є своєрідним ноу-хау у теорії і практиці єврорегіонального руху. Основною метою створення екоєврорегіону є визначення державними та місцевими органами влади, а також підприємцями трьох країн їх взаємної зацікавленості у впровадженні сучасних механізмів управління техногенно-екологічної безпеки на всіх стадіях життєвого циклу виробництва та споживання

для поліпшення конкурентоспроможності продукції, успішної приватизації, інвестування та реконструкції з одночасним забезпеченням сталого соціально-економічного розвитку регіону в цілому. Планується вироблення необхідних передумов для відпрацювання, демонстраційної реалізації та подальшого розповсюдження нових уніфікованих рішень, які органічно об'єднуюватимуть соціально-економічний розвиток регіонів з принципами сталого розвитку техногенно-екологічної безпеки, подальші антропогенні перетворення з новими стандартами управління станом довкілля, формуванням масової свідомості на національному та міжнародному рівнях з правилами самодостатнього та екологічно обумовленого виживання нашої цивілізації [12, с.136]. Передбачається, що екоєвро регіон відіграватиме роль моделі для подальшого поширення на весь Карпатсько-Чорноморський регіон.

Для подальшого розвитку українсько-румунського співробітництва в усіх напрямках, на наш погляд, необхідно здійснити низку заходів:

- залучати експертів з транскордонного співробітництва регіональної та місцевої влади для організації науково-методичного супроводу реалізації транскордонних програм;
- організувати спеціальні навчальні програми та семінари для державних службовців, лідерів неурядових організацій та інших потенційних аплікантів з тематики транскордонної співпраці, підготовки та менеджменту проєктів;
- сформуванню систему заохочення громадських організацій, місцевих органів влади, закладів освіти і культури до участі в транскордонних проєктах;
- ініціювати створення науково-творчого колективу з представників різних країн для вироблення спільних підходів, критеріїв оцінки стану та перспектив розвитку етнонаціональних меншин, загального інструментарію моніторингу та наукового аналізу етнокультурного розвитку відповідних територій і регіонів;
- домагатися від керівництва адміністративно-територіальних одиниць – членів євро регіонів підтримки участі у

транскордонному співробітництві неурядових організацій, забезпечивши їх належне представництво в усіх робочих органах євро регіонів.

Зазначені вище заходи сприятимуть динаміці розвитку співробітництва в найбільш успішних євро регіонах, відкриватимуть можливість активізації діяльності органів місцевого самоврядування, які сформують механізм регіональної співпраці, здатний забезпечити економічні інтереси прикордонних регіонів України і Румунії в контексті загальнонаціональних політичних та економічних інтересів. Активна участь у проєктах ЄС сприяє наближенню України в цілому та окремих її регіонів зокрема до європейських стандартів, є ще одним інструментом налагодження співпраці та порозуміння з сусідніми державами.

Список використаних джерел

- 1. Беленький П. Формування та розвиток системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва в Україні / П. Беленький, Н. Мікула // Регіональна економіка. – 2001. – № 3. – С. 61–74.*
- 2. В. Ющенко: Румунія і Україна зацікавлені в розвитку двосторонніх відносин/Інтернет-ресурс/ Режим доступу: <http://www.newsru.ua/Ukraine/30oct2007/rum.html>.*
- 3. Малько Ю. Непросте сусідство // Інтерв'ю Надзвичайного та Повноважного Посла України в Румунії. Режим доступу: http://dialogs.org.ua/print.php?part=issue&m_id=9637.*
- 4. Інтерв'ю Чрезвычайного и Полномочного Посла Румынии в Украине Траяна Лауренциу-Христя //День. – 2006. – № 164, 28 септембрия.*
- 5. Закарпаття: довідник; за ред. Поповича. – Ужгород: ІВА, 1998. – 92 с.*
- 6. Карпатський євро регіон, 2011 / Міжнародний секретаріат Карпатського євро регіону. – Ніредьгаза, 2001.*

7. *11 березня 1997 р., у м. Кишиневі було підписано Угоду між Урядом України й Урядом Республіки Молдова про співробітництво між прикордонними областями України й адміністративно-територіальними одиницями Республіки Молдова, що спирається на базовий Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною і Республікою Молдова. 2 червня 1997 р. у Констанці був підписаний Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною і Румунією, де окремою статтею обумовлено, що обидві сторони сприятимуть співробітництву в рамках євро регіонів “Верхній Прут” і “Нижній Дунай”. 4 липня 1997 р. у м. Ізмаїлі Президентом України Л. Кучмою, Президентом Республіки Молдова П. Лучинські і Президентом Румунії Е. Константинеску був підписаний Протокол про тристороннє співробітництво між урядами України, Республіки Молдова і Румунії.*
8. *Реалізовані проекти в рамках євро регіону «Нижній Дунай». Режим доступу: //<http://www.rrri.ro/art.shtml?lang=12&sec=406&art=23276>*
9. *Європейський Союз та Україна: стратегія відносин в контексті розширення: матеріали міжнародної конференції (23 вересня 2003 р., м. Київ). – Київ, 2003. – С. 20.*
10. *Воловський П. Україна та нова політика сусідства: погляд з Варшави. Виступ під час конференції “Україна напередодні президентських виборів”. 30 вересня 2004р., м.Гаага (Нідерланди). – С.3. Режим доступу: http://www.eri.org.ua/publications/EU_UkraineActionPlan_ukr.pdf.*
11. *Гакман С. Євро регіон “Верхній Прут” у контексті транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів; за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – Київ, 2000. – С. 140.*

12. Гакман С. Єврорегіон “Верхній Прут” у контексті транскордонного співробітництва // На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів; за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – Київ, 2000. – С.136.

The article deals with the main directions of Ukrainian-Romanian euroregional cooperation, discusses starting conditions of strategic cross-border regions, analyses the problems and perspectives of partnership development in such Euroregions as “Upper Prut”, “Carpathian” and “Lower Danube”.

Keywords: *cross-border cooperation, Euroregion, Ukraine, Romania.*

В статье рассматриваются основные направления украинско-румынского еврорегионального сотрудничества, раскрыты предпосылки стратегического сотрудничества в пограничных районах, анализируются проблемы и перспективы развития партнерских взаимоотношений в Карпатском еврорегионе, еврорегионах “Верхний Прут” и “Нижний Дунай”.

Ключевые слова: *трансграничное сотрудничество, еврорегион, Украина, Румыния.*